

Loopbaanoriëntatie in het groen onderwijs

Kiezen kun je leren

Loopbaanoriëntatie en begeleiding gaat over het begeleiden van een leerling of student bij het ontdekken wat hij of zij wil, kan en wat bij hem of haar past voor een toekomstig beroep. Ieder opleidingsniveau heeft daarbij zijn eigen speerpunten.

Vroeger was loopbaanoriëntatie en begeleiding (lob) vooral gericht op studie- en beroepskeuze. Het idee was dat als een leerling eenmaal een keuze had gemaakt, dan leerde hij of zij een beroep en bleef dat de rest van de loopbaan uitoefenen. Die kijk op lob wordt steeds meer als achterhaald gezien. We leven in een tijd waarin sectoren, beroepen en bedrijven steeds meer veranderen en dientengevolge ook het onderwijs dat hiervoor opleidt.

Het idee dat een leerling één keer in zijn leven voor een bepaalde loopbaan kiest, heeft plaats gemaakt voor het idee van loopbaankeuzes als een doorlopend proces, gedurende de hele schoolcarrière en daarna. De focus bij lob komt daarom steeds meer te liggen op het ontwikkelen van loopbaancompetenties en het opdoen van loopbaanervaringen om leerlingen en studenten in staat te stellen de juiste loopbaankeuzes te maken.

‘Een vakrichting in het vmbo is eigenlijk een middel om leerlingen door die moeilijke leeftijd heen te helpen’

LOB IN HET VERNIEUWDE EXAMENPROGRAMMA VMBO

De kandidaat is in staat zijn eigen loopbaanontwikkeling vorm te geven. Hij doet dat met een oriëntatie op een toekomstige opleiding en (loop)baan door middel van reflectie op het eigen handelen en reflectie op ervaringen.

Zijn eigen loopbaan vormgeven doet hij met behulp van vijf 'loopbaancompetenties':

1. Wat kan ik het best en hoe weet ik dat (kwaliteitsreflectie)?
2. Waar ga en sta ik voor en waarom dan? (motievenreflectie)?
3. Waar ben ik het meest op mijn gemak en waarom dan? (werkexploratie)?
4. Hoe bereik ik mijn doel en waarom zo? (loopbaansturing)?
5. Wie kan mij helpen mijn doel te bereiken en waarom die mensen (netwerken)?

De leerling laat zien wat hij heeft geleerd aan de hand van een eigen 'loopbaandossier'.

‘Een vmbo’er bereid je voor op de keuze die hij gaat maken, een mbo’er begeleid je bij de keuze die hij gemaakt heeft’

KWALIFICATIE-EISEN LOOPBAAN EN BURGERSCHAP (VANAF 2012)

Voor alle mbo-kwalificatiedossiers gelden dezelfde kwalificatie-eisen voor loopbaan en burgerschap:

Het gaat hierbij om het sturing geven aan het vinden van betekenisvol werk of vervolgonderwijs dat aansluit op de eigen kwaliteiten, mogelijkheden, waarden en motieven.

Hierin worden dezelfde vijf 'loopbaancompetenties' genoemd als in het vmbo-examenprogramma. Dat is geen toeval. Lob wordt onderdeel van een doorlopende leerlijn vmbo-mbo:

- **Capaciteitenreflectie:** beschouwing van de capaciteiten die van belang zijn voor de loopbaan.
- **Motievenreflectie:** beschouwing van de wensen en waarden van belang voor de loopbaan.
- **Werkexploratie:** onderzoek naar werk en mobiliteit in de loopbaan.
- **Loopbaansturing:** loopbaangerichte planning en beïnvloeding van het leer- en werkproces.
- **Netwerken:** contacten opbouwen en onderhouden op de arbeidsmarkt, gericht op loopbaanontwikkeling.

leiding. Omdat zij minder tijd hebben voor het opdoen van loopbaanervaringen en het ontwikkelen van loopbaancompetenties, is goede begeleiding extra belangrijk. Een verkeerde keuze voor een vervolgopleiding in het mbo zorgt vaak voor uitval en vroegtijdig schoolverlaten.

Door de nieuwe structuur van het vmbo kunnen leerlingen al 'oefenen' met loopbaankeuzes. In deze structuur kiezen leerlingen een beroepsgericht profielvak, de bijbehorende verplichte profielvakken en beroepsgerichte keuzevakken. De school bepaalt welke profielen en beroepsgerichte keuzevakken er aangeboden worden aan de leerlingen, en of zij beroepsgerichte keuzevakken uit andere profielen mogen kiezen. Zo kunnen leerlingen al voor een deel hun eigen opleiding samenstellen.

Vanaf augustus 2016 geldt het nieuwe programma voor alle scholen, maar pilotscholen zoals Edudelta College in Middelharnis doen nu al ervaring op. Volgens docent Jaspert Nederlof zie je in het vmbo een verschuiving van vakgericht onderwijs naar onderwijs waarin leerlingen zichzelf ontwikkelen. De aandacht voor lob past daar volgens hem ook bij: "In het eerste leerjaar vinden ze bijvoorbeeld het praktijkvak dierhouderij hartstikke leuk, maar na vier jaar hebben ze een ander beeld van de beroepen die daarbij horen en hebben ze hun toekomstperspectief bijgesteld. Een praktijkvak zie ik als een middel voor leerlingen om zich te ontwikkelen in die kwetsbare levensfase van twaalf tot zestien."

Mbo: begeleiden naar een beroep

"Een vmbo'er bereid je voor op de keuze die hij gaat maken. Een mbo'er begeleid je bij de keuze die hij gemaakt heeft." Zo typeert Ton Spierings, teamleider van Groenhorst Ede het verschil tussen lob op het mbo en het vmbo. Spierings: "Op het mbo is de begeleiding gericht op een werkplek in een bedrijf, of een vervolgstudie in het hbo. Daar zijn roosteruren voor opgenomen in het lesrooster en begeleidingsuren buiten het lesrooster om. Veel daarvan is gericht op zelfreflectie. Waarop wil ik me ontwikkelen en wat ga ik daarvoor doen?" Leerlingen houden hun eigen dossier bij met persoonlijke ontwikkelingsplannen (pop) die ze vertalen naar persoonlijke actieplannen (pap), waarin vooral de stages een belangrijke rol spelen. Spierings: "In de stageperiodes worden ze geconfronteerd met het beroepenveld, met hun eigen gedrag en houding en krijgen ze feedback van het bedrijfsleven."

In de stageperiodes worden mbo-leerlingen geconfronteerd met het beroepenveld, met hun eigen gedrag en houding en krijgen ze feedback van het bedrijfsleven

Vmbo: oefenen met loopbaankeuzes

In het vernieuwde examenprogramma voor het vmbo krijgt lob een centrale rol. Lob is juist voor vmbo-leerlingen heel belangrijk, omdat zij al vroeg in hun schoolloopbaan moeten nadenken over hun loopbaan. Op 15-jarige leeftijd kiezen ze al een profiel en een jaar later een sector en een vervolgoop-

Een goede oriëntatie op een vervolgstudie is nog urgenter geworden door het leenstelsel

Daarnaast wordt aandacht besteed aan vervolgoopleidingen. Aan een hbo-vervolgstudie worden steeds vaker aanvullende eisen gesteld. Dan moet een student weten welke doorstroomvakken hij moet volgen voor een probleemloze overstap. Een goede oriëntatie op een vervolgstudie is nog urgenter geworden door de invoering van het leenstelsel per 1 september 2015. Een foute keuze levert dan een flinke extra studieschuld op. Om de kwaliteit van de loopbaanbegeleiding door docenten te verbeteren, is er het Stimuleringsproject lob. Via www.lob4mbo.nl kunnen scholen zich onder andere opgeven voor het traject Deskundigheidsbevordering. Dit traject bestaat uit externe training door landelijke experts en interne coaching verzorgd door de mensen die de externe training hebben gevolgd. Agnes Csengö van AOC de Groene Welle heeft ook deze training gevolgd: “In elk team hebben we nu twee mensen die geschoold zijn in het voeren van loopbaanreflectiegesprekken en we staan nu op het punt om dezelfde training aan alle coaches van klas één te geven.”

Hbo: het werkveld leren kennen

In het hbo wordt ook expliciet aandacht besteed aan loopbaancompetenties. Matthijs Breele, coördinator van de werkgroep Competentiemanagement en Persoonlijke ontwikkeling (CMP) van CAH Vilentum: “CMP is bij ons de rode draad door de opleiding voor studenten om zicht te krijgen op hun loopbaan.” In het begin wordt er in groepen gewerkt, naar het einde toe meer zelfstandig. De studenten maken jaarlijks een competentie-dossier en voeren loopbaanopdrachten uit. Naast

Op carrièredagen ontmoeten hbo-studenten bedrijven voor een stageplek, afstudeervak of baan

stages leren studenten het werkveld kennen door gastcolleges en excursies. Breele: “Tot slot zou je kunnen stellen dat het hele vierde jaar uit loopbaan-oriëntatie bestaat, want de studenten moeten twee keuzevakken én hun afstudeeropdracht in het bedrijfsleven uitvoeren. In theorie kunnen ze dan wel drie bedrijven bekijken.”

Ook Huub van Osch van HAS Hogeschool ziet het als een taak van de school om mensen goed naar de arbeidsmarkt te begeleiden. Daar wordt bij HAS gericht op geoefend. Van Osch: “In het vierde jaar hebben we bij Toegepaste Biologie het criteriumgericht interview waarbij we studenten vragen of zij de toegepaste bioloog zijn die we in het team willen. Daarbij moeten ze reflecteren op hun competenties en bewijslast aandragen.” ■

Kijk voor links bij dit artikel op www.groenonderwijs.nl > vakblad editie 2

LOOPBAANACTIVITEITEN HBO

Hogescholen organiseren verschillende activiteiten voor de loopbaanontwikkeling van hun studenten:

- **Carrièredagen:** zowel HAS Hogeschool als Hogeschool van Hall Larenstein organiseren jaarlijks een carrièredag, waarin studenten en bedrijven elkaar kunnen ontmoeten voor een stageplek, afstudeeropdracht of baan
- **Schoolbedrijven:** CAH Vilentum heeft verschillende schoolbedrijven waarin studenten hun opgedane kennis in de praktijk kunnen brengen. Deze ervaring kunnen ze gebruiken voor hun cv of in een sollicitatiegesprek
- **Gastcolleges en bedrijfsbezoeken:** studenten kunnen kennismaken met verschillende bedrijven en organisaties zowel binnen als buiten de school
- **Praktijkopdrachten:** een goed uitgevoerde afstudeeropdracht is dé manier voor studenten om zich te profileren. Daarom proberen hogescholen via hun bedrijfsnetwerken en lectoraten interessante opdrachten binnen te halen